

Sterk van start op het melkveebedrijf

Kalveren tot een leeftijd van 28 dagen op het melkveebedrijf houden, kalveren met minimaal twee huisvesten en meer ruimte per kalf: de eisen van de Algemene Maatregel van Bestuur (AMvB) geven de melkveehouder nieuwe uitdagingen. Wat zijn de gevolgen van deze nieuwe eisen voor kalf en melkveehouder?

TEKST QUINTEN DEN HERTOEG

De komende jaren verandert er veel in de kalveropfok. Eisen uit de nieuwe Algemene Maatregel van Bestuur (AMvB) Dierwaardige veehouderij zetten melkveehouders voor uitdagingen. Kalveren moeten vanaf 2027 op een leeftijd van veertien dagen in duo's of groepen worden gehuisvest, en mogen vanaf 2028 pas vanaf 28 dagen leeftijd binnen Nederland worden vervoerd.

Onderzoeker Kees van Reenen van Wageningen Livestock Research onderzocht samen met zijn collega's het effect van

het opzetten van vleeskalveren op 28 dagen in plaats van 14 dagen op gezondheid, groei, immuunontwikkeling, medicijngebruik en uitval. Zijn conclusie: kalveren die later worden vervoerd, zijn robuuster en hebben een sterker immuunsysteem. Kalveren van 14 dagen zitten in het immuniteitsgat: de maternale immuniteit uit biest neemt af, terwijl de eigen weerstand nog onvoldoende ontwikkeld is. Oudere kalveren doorstaan de transitie naar het kalverbetrieb beter en hebben minder gezondheidsproblemen.

Routekaart dierwaardige veehouderij

2027

- Kalveren mogen tot maximaal veertien dagen leeftijd individueel worden gehuisvest, daarna minimaal met twee dieren in een groep
- Kalveren die in een eenlingbox worden gehuisvest, moeten daadwerkelijk andere kalveren kunnen zien en aanraken. Ze moeten te allen tijde direct naast een ander kalf zijn gehuisvest

- De beschikbare ruimte van een kalf in een eenlingbox is minimaal 1,5 m²

2028

- De nationale transportleeftijd wordt verhoogd naar 28 dagen. Dit geldt voor transporten die beginnen en eindigen op Nederlands grondgebied

De voordelen van langer aanhouden lijken duidelijk. Uit onderzoeken van Van Reenen en zijn collega's blijkt dat kalveren die op 28 dagen worden opgezet, een hoger karkasgewicht gecorrigeerd voor het gewicht bij opzetten behalen, gemiddeld 166,8 kilo tegenover 152 kilo bij kalveren van 14 dagen. Ook was het ziekte- en uitvalpercentage op het kalverbedrijf lager bij de oudere kalveren, terwijl het uitvalpercentage op het melkveebedrijf niet veranderde. Wel werden de oudere kalveren op het melkveebedrijf iets vaker

individueel behandeld, vooral met niet-antibiotica, zoals ontstekingsremmers en vitaminen.

Meer ruimte nodig

Het langer aanhouden van kalveren vraagt om meer capaciteit, huisvesting en arbeid. 'Als je stierkalfjes 28 dagen moet aanhouden, betekent dat dat je twee keer zoveel plek moet hebben. Dat zien we ook in Duitsland. Capaciteit op het bedrijf is nodig', zegt Jurgen Verheijen, eigenaar van Quality Calf. De nieuwe regels rond huisvesting vragen daardoor om aanpassingen op veel bedrijven. Kalveren tot 14 dagen oud moeten vanaf 2027 minimaal 1,5 m² ruimte hebben. Grotere hokken vragen vaak om nieuwe huisvesting. Verheijen ziet al een duidelijke tendens naar duoboxen, maar ook de vraag naar buitenhuisvesting in groepjes van vier tot zes kalveren groeit, omdat die meestal vergunningsvrij geplaatst mag worden. 'Koop alles met een uitneembare tussenwand', raadt de jongveeopfokspecialist aan. 'Het kan zomaar zijn dat wetgeving ons groepshuisvesting gaat verplichten vanaf zeven dagen leeftijd.' Hij waarschuwt wel voor tweedehands materialen. 'Veel stoppers bieden voor een lage prijs spullen aan, maar daar mag je straks misschien geen kalveren meer in huisvesten. In Duitsland, Denemarken en Engeland zijn de regels al strenger, dus je raakt ze daar ook niet kwijt.'

In de groepshokken op stro ziet Verheijen graag 5 m² per kalf, of zelfs meer. 'Hoe meer ruimte, hoe meer het kalf beweegt en hoe beter het zich ontwikkelt. Bovendien produceren oudere kalfjes steeds meer mest. Grotere, diepe hokken houdt je makkelijker schoon en hoeft je minder vaak bij te strooien', leerde hij uit ervaring.

Makkelijk voer, water en melk verstrekken

Verder raadt Verheijen aan om te kiezen voor huisvesting waar je in een voertrogje makkelijk een stromix, muesli of kalverbrok kunt aanbieden en waar je een watervoorziening op kunt sluiten. 'En geef melk niet via bakjes, maar via spenen', zegt hij. De specialist weet dat vanuit verschillende programma's melkveehouders worden beloond als ze stierkalveren niet alleen melk, maar ook water, brokjes en een stromix aanbieden. 'Uit onderzoek blijkt dat stierkalveren beter groeien en minder medicijnen nodig hebben als ze al in de eerste veertien levensdagen worden bijgevoerd.' Hij raadt aan om de kalveren direct toegang te geven tot water en brok in plaats van vanaf de vereiste veertien dagen.

2030

- Een kalf moet minimaal zes weken melk krijgen via een speen en in een natuurlijke drinkhouding kunnen drinken
- Vanaf 14 dagen moet een kalf de mogelijkheid hebben om zijn vacht te verzorgen met geschikt materiaal
- Vanaf 14 dagen moet een kalf altijd schoon drinkwater tot zijn beschikking hebben

2040

- Het onthoornen van kalveren is verboden
- De bodem van de kalverbox moet indrukbaar zijn
- De ligruimte moet droog zijn en voldoende grip hebben

Na die veertien dagen moeten de kalveren in duo's of groepen worden gehouden. Verheijen ziet echter in de praktijk ook al voordelen van het houden van kalveren in groepshuisvesting direct na de biestperiode. 'Eerst dacht ik ook dat je kalveren beter alleen kunt huisvesten, omdat ze anders diarree oplopen. Maar met goed management kunnen ze prima met vier of zes in een hok. Kalveren zijn sociale dieren: ze apen elkaar na, drinken sneller, eten beter en bewegen meer als ze samen staan. En daar groeien ze weer van.'

Het huisvesten van groepen vraagt om een slimme indeling en inrichting. Verheijen adviseert om kalveren in even aantallen te houden, bijvoorbeeld vier of zes, de kalveren niet door te schuiven en te zorgen dat de leeftijdsverschillen binnen een groep niet groter zijn dan twee weken. Matthieu Frijlink, coördinator bij het ILVO Rundveeloket, is het daarmee eens: 'Een sterke spreiding in leeftijd en grootte, bijvoorbeeld als er weinig kalvingen zijn, kan voor competitie zorgen. Dit kan de ontwikkeling van het kleinste kalf nadelig beïnvloeden.'

Stier- en vaarskalveren kunnen prima bij elkaar gehouden worden, al verschilt het per bedrijf of de inrichting dit toelaat. Verheijen: 'We hebben klanten die ze samen houden. De stierkalveren gaan na 28 dagen weg en de vaarsjes blijven over. Maar er zijn ook boeren die stierkalveren nog langer aanhouden en goed voeren, omdat de kalverprijzen nu uitzonderlijk hoog zijn. De tijd dat we stierkalfjes zagen als afval, hebben we gehad.'

Aparte hokken voor kalveren die weggaan

Verheijen denkt wel dat de meeste stierkalfjes in de toekomst per vier of zes worden gehuisvest in een hok, zodat ze na 28 dagen tegelijk weg kunnen gaan, het hok schoongemaakt kan worden en er een nieuwe ronde in kan. Ook Erwin Hunneman, jongveespecialist bij Agri-firm, raadt aan om aparte groepshokken te maken de periode na veertien dagen voor de kalveren die weggaan. 'Dit kunnen in een stal twee of drie hokken zijn waar de afvoerkalveren in worden gehouden, of groepshokken voor bijvoorbeeld buiten. Daarnaast zijn er tegenwoordig ook eenlingboxen die omgebouwd kunnen worden tot groepshok. Een aparte stal voor stierkalveren lijkt me niet handig voor het voeren en diercontrole.'

De specialisten vinden het wel wenselijk dat de kalveren apart gezet kunnen worden, zodat de handelaar het hok niet in hoeft.

Ook de inrichting van de hokken verdient aandacht.

Aandachtspunten zijn een betrouwbare drinkwatervoorziening, goede verlichting, ventilatie en overstekken tegen tocht, ook aan de zijkanten van de hokken. Hunneman en Verheijen adviseren een milkbar, waarbij meerdere kalveren tegelijk via spenen melk kunnen drinken. 'Staan er zes kalveren tegelijk aan te lurken, dan krijgen ze allemaal evenveel binnen en wordt veel speeksel gevormd, wat de vertering ten goede komt. Het boost de speen van de koe na en voorkomt dat het ene kalf melk van het andere kalf wegkaapt', licht Verheijen toe. 'Bezuinig niet op een goede melkverstrekking', benadrukt hij. 'Daar zien we in de praktijk zo gigantisch veel problemen mee.' Hunneman vult hem aan: 'Houd er ook rekening mee dat er regelgeving aan komt waarbij kalveren tot zes weken met een speen gevoerd moeten worden.'

Goed management bespaart arbeid

Verheijen ziet dat veel melkveehouders kiezen voor een milkbar in combinatie met een melktaxi. 'Voeren gaat zo een stuk makkelijker. Een boer gaat ook niet meer met paard en wagen het land op, investeer in gemak.'

Meer arbeid is namelijk ook een effect van de nieuwe regels, al kan het extra werk volgens Verheijen best meevallen. 'Meer kalveren op stro betekent meer hokken instrooien en schoonmaken en meer dieren voeren. Maar heb je het management goed voor elkaar, dan is het het werk niet om tien of twaalf kalfjes extra te verzorgen.'

Het wordt volgens Verheijen wel een probleem als een melkveehouder het management niet goed in de vingers heeft, de kalveren aan de diarree zijn en er virusdruk is. Het belangrijkste is volgens hem ervoor te zorgen dat de basis goed is: een goed droogstandsrantsoen, goede biest en een goed hygiëneprotocol. 'Zie de kalveropfok als het bakken van een cake. Je hebt alle ingrediënten in de juiste verhoudingen nodig. Heb je geen klopper, dan kun je geen goede cake bakken. Dit geldt ook voor de kalveropfok', stelt Verheijen. 'Je kunt wel mooie huisvesting hebben, maar als je niet goed schoonmaakt of een kalf geen dekje geeft bij kou, dan behaal je geen resultaat.'

Debat over kalveropfok groeit ook in Vlaanderen

In Vlaanderen gelden op dit moment de Europese regels: kalveren moeten minstens veertien dagen op het melkveebedrijf blijven en mogen maximaal acht weken individueel gehuisvest worden, mits er visueel en fysiek contact met soortgenoten mogelijk is. Toch staat de discussie ook hier niet stil. 'De maatschappij is steeds meer bekommerd om het welzijn van dieren op onze landbouwbedrijven. Ook in Vlaanderen gaan stemmen op om deze regelgeving aan te passen,' vertelt Matthieu Frijlink, coördinator Rundveeloket bij ILVO.

Volgens Frijlink sluit de publieke opinie aan bij dezelfde tendensen die in Nederland te zien is: het langer aanhouden van kalveren op het melkveebedrijf en het sneller huisvesten van kalveren in duo's of groepen. 'Het eerste draagt bij aan sterkere kalveren voor de kalversector, het tweede bevordert de sociale ontwikkeling van de dieren. De EFSA-rapporten voor melkvee en vleesvee lijken deze visie alvast te ondersteunen,' legt hij uit. Of en hoe de regelgeving daadwerkelijk verandert, ligt in handen van de Vlaamse minister van Dierenwelzijn. Die kan besluiten tot

aanpassing op basis van een advies van de Vlaamse Raad voor Dierenwelzijn. 'Op dit moment wordt zo'n advies in de raad voorbereid, maar over de inhoud is nog niets bekend,' zegt Frijlink. Hij wijst erop dat een advies unaniem moet worden onderschreven voordat het naar de minister kan en dat de minister vervolgens vrij is om het al dan niet te volgen. 'Totdat er nieuwe wetgeving gepubliceerd wordt, is het heel moeilijk om uitspraken te doen over hoe de regels aangepast zullen worden en welke timing daaraan verbonden is,' besluit hij.

Verheijen zegt dat hij nog te vaak ziet dat het kalf te kort biest krijgt, er smerige dumpemmers worden gebruikt, de huisvesting te klein is en er geen leegstand gecreëerd kan worden. ‘Daar moeten stappen in worden ondernomen en ik zie dat dit nu ook gebeurt. Zorg voor voldoende speenemmers, een emmerdroogmolen waar de speenemmers kunnen uitlekken, en handdouches – warm en koud – waarmee je eenvoudig kunt spoelen.’ Matthieu Frijlink van het Rundveeloket benadrukt: ‘Kalveren die onder slecht management 28 dagen worden aangehouden, zouden slechter af kunnen zijn dan kalveren die op 14 dagen vertrekken.’

Hygiëne is met extra dieren op het bedrijf dus nog belangrijker, want meer dieren langer op het bedrijf betekent een hogere infectiedruk, geeft Hunneman aan. Onderzoeker Van Reenen constateerde weliswaar dat de meest kritieke periode voor kalveren in de eerste veertien dagen ligt, maar benadrukt dat een goede basis ook daarna essentieel blijft. Van Reenen en zijn collega's toonden bovendien aan dat de kwaliteit van de biest een blijvend effect heeft op het kalf, los van de leeftijd. Hoe hoger de gehalten aan immunoglobulinen (IgG) in de biest, hoe beter de weerstand van het kalf, zelfs tot tien weken na aankomst op het kalverbedrijf. Kalveren met hogere IgG-waarden in het bloed bleken bovendien minder kans te hebben om later individueel behandeld te worden met antibiotica of andere medicijnen.

Economische gevolgen tellen mee

Tegelijkertijd speelt de economische kant mee. Het langer voeren van kalveren kost melkpoeder, arbeid en stro en brengt risico's met zich mee. Hunneman berekent dat het veertien dagen langer aanhouden van een kalf een kilo extra melkpoeder per dag kost. Omgerekend naar veertien dagen komt dat volgens hem uit op zo'n 35 euro extra per kalf. Daar komen arbeid, extra stro en risico's nog bij. Verheijen vult aan: ‘Nu zijn de opbrengstprijzen goed en kan het langer voeren uit. Maar brengen de kal-

veren niet genoeg op, dan gaan boeren bijvoorbeeld bezuinigen op melkpoeder en dat gaat ten koste van de gezondheid van de kalveren. Alles staat en valt met wat ervoor wordt betaald.’

De goede prijzen kunnen zomaar veranderen. Frijlink legt uit dat als er netto minder kalveren sterven en kalveren gemiddeld zwaarder geslacht worden, het aanbod stijgt, wat de prijs kan of zal drukken.

Gevolgen voor mestproductie

Daarnaast heeft het langer aanhouden van kalveren directe gevolgen voor mestproductie, ammoniakuitstoot en vergunningen. Matthijs Voetdijk, adviseur mest en mineralen bij Agrifirm Exlan, licht toe: ‘Het effect is dat de gemiddelde dieraantallen in een jaar hoger uitvallen. De mest die de dieren produceren, moet worden verantwoord. Afhankelijk van de bedrijfssituatie kan er worden gekozen voor meer mestafvoer, minder dieren houden of extra grond verwerven.’

Wat het langer aanhouden van de kalveren precies betekent voor de fosfaatrechten, is volgens Voetdijk onzeker, aangezien het stelsel in 2018 werd ingevoerd voor tien jaar en nog niet duidelijk is of het daarna blijft bestaan. Ook verschilt de indeling van kalveren in diercategorieën afhankelijk van leeftijd en bestemming, wat invloed heeft op de mest- en fosfaatnormen. Bovendien leidt het langer aanhouden van jongvee tot grotere dieraantallen en dus een hogere ammoniakuitstoot. ‘Hier moeten wel de juiste vergunningen voor zijn. Handig om te weten is dat de kalveren jonger dan 14 dagen vallen in de diercategorie melk- en kalfkoeien van twee jaar en ouder inclusief kalveren jonger dan 14 dagen’, licht Voetdijk toe. Toch ziet specialist Verheijen dat veel melkveehouders al vooruitlopen op de nieuwe regels. ‘Voorlopers investeren dit jaar – nu de melkprijzen goed zijn – in huisvesting en melktaxi's. Ik merk dat ze investeren in kwaliteit. Ze willen aan de consument laten zien dat ze het goed voor elkaar hebben en klaar zijn voor de toekomst.’

▲ De vraag naar buitenhuisvesting voor groepen neemt toe